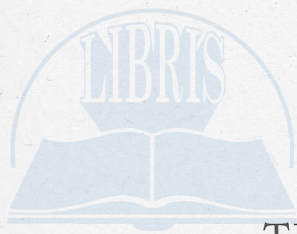

Încă o tură
de CAUȘEL

Tiziano Terzani

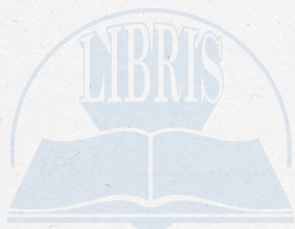
TIZIANO TERZANI

ÎNCĂ O TURĂ DE CARUȘEL

Traducere din limba italiană de
Elena Marina Loghin

Editura Seneca Lucius Annaeus

CUPRINS

PLECAREA

<i>Un drum fără scurtături</i>	11
--------------------------------------	----

NEW YORK

<i>Țipul din oglindă</i>	29
<i>Lumina dublă a orașului</i>	53
<i>Bucățile eului meu</i>	79
<i>Memoria apei</i>	105
<i>În brațele păianjenului</i>	129

INDIA

<i>Reîntoarcere la izvoare</i>	145
<i>Lumina din mâini</i>	157
<i>Personalitatea ierburilor</i>	170
<i>Cel care a trecut pe aici</i>	185
<i>Puterea rugăciunilor</i>	194

THAILANDA

<i>Insula sănătății</i>	213
<i>Până la ultima suflare</i>	234

STATELE UNITE

<i>Terra incognita</i>	249
<i>Concert pentru celule</i>	276

HONG KONG

În regatul ciupercilor 293

INDIA

Cel fără de nume 313

Teatrul vindecă 353

Un miracol doar al meu 380

Medicul pentru sănătoși 404

FILIPINE

Salvați ca prin farmec 431

HIMALAYA

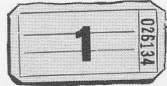
Praf de mercur 463

Cântecul flautului în ceață 476

„... Și paharul cu apă?” 507

ÎNTOARCEREA

În nori 531

PLECAREA

Un drum fără scurtături

Știe, li se întâmplă multora, dar nu ne gândim că ni s-ar putea întâmpla nouă. Acesta a fost întotdeauna și modul meu de a vedea lucrurile. Astfel, când mi s-a întâmplat mie, eram nepregătit ca toți ceilalți, iar în prima clipă a fost ca și cum într-adevăr s-ar fi întâmplat altcuiva.

„Domnule Terzani, aveți cancer“, a spus medicul, dar era de parcă nu ar fi vorbit cu mine, așa că – și mi-am dat seama de asta imediat, mirându-mă – n-am fost disperat, n-am fost impresionat: ca și cum, în fond, treaba asta nu m-ar fi privit.

Poate acea primă stare de indiferență a fost doar o formă instinctivă de apărare, un fel de a-mi ține firea, de a mă distanța, însă m-a ajutat. Să reușești să te privești cu ochii altuia e bine întotdeauna. Și asta e un exercițiu care se poate învăța.

Am petrecut încă o noapte în spital, singur, să reflectez. M-am gândit la câți alții înaintea mea, chiar în acele încăperi, primiseră vești similare și, într-un fel, am găsit încurajatoare tovarășia aia. Eram la Bologna. Ajunsesem aici după obișnuita înlanțuire de pași mărunți, fiecare insignifiant în sine, dar laolaltă decisivi, ca multe alte lucruri din viață: o diaree persistentă începută la Calcutta, diverse analize la Institutul de Boli Tropicale la Paris, alte investigații să descopăr cauza unei inexplicabile anemii, până când un medic italian dibaci, nemulțumindu-se cu explicațiile cele mai firești, se apucase cu un instrument de-al lui – un ditamai șarpele de cauciuc cu ochi luminos – să se uite în cele mai ascunse unghere ale corpului meu și, din cultivată experiență, recunoscuse imediat ceea ce știa.

Îi eram recunoscător pentru că fusese priceput și franc. Puteam astfel, cu calm și acum cu adevărat rațional, să îmi fac socotelile, să îmi restabilesc prioritățile și să iau deciziile necesare. Mai aveam puțin și împlineam cincizeci și nouă de ani și mi-a venit să mă uit înapoi, ca atunci când privești cu satisfacție urcușul pe care l-ai făcut, odată ce ai ajuns în vârful de munte. Viața mea

până atunci? Minunată! O aventură după alta, o mare dragoste, niciun regret, nimic foarte important încă de făcut. În cazul în care, copil fiind, plecând pe drumul ăsta, mi-aș fi ales drept scop în sine râvnit de mulți „să plantez un copac, să aduc pe lume un fiu și să scriu un vers“, mai mult sau mai puțin reușisem. Și asta aproape fără să îmi dau seama, fără efort și, pe parcurs, distrându-mă.

În noaptea aceea la spital, în liniștea întreruptă doar de fâșâitul mașinilor pe asfaltul umed al străzii și de cel al infirmierelor pe linoleumul coridorului, mi-a trecut prin minte o imagine cu mine, care de-atunci mă însoțește. Mi s-a părut că toată viața mea fusese ca în călușei: încă de la început mi se întâmplase să mă urc pe calul alb și pe el mă învărtisem și mă legănasem după bunul-plac fără ca vreodată – atunci mi-am dat seama pentru prima oară – cineva să fi venit să mă întrebe dacă am bilet. Nu. La drept vorbind, n-aveam bilet. Toată viața umblasem pe gratis! Bine: acum trecea controlorul, plăteam ce datoram și, dacă-mi mergea bine, poate reușeam chiar să fac... încă o tură în călușei.

Ziua următoare a început ca oricare alta. Nimic din jurul meu nu se schimbă și nimic nu reflecta marea furtună de gânduri care îmi vâjâia în cap. La Porretta Terme, unde a trebuit să schimb trenul să ajung la Pracchia și de acolo spre Orsigna, mi-am amintit să mă duc să iau rufele pe care cu câteva zile înainte le lăsasem la spălătorie. Ajuns acasă, i-am propus Angelei, care mă aștepta, să mergem să facem o plimbare în pădure. După aproape patruzeci de ani de viață împreună a fost ușor să stăm de vorbă și să tăcem. I-am promis să mă străduiesc să rezist și, acela, cred, a fost singurul moment în care m-am emoționat.

Trebuia să hotărâsc repede ce-i de făcut. Primul impuls a fost al unui animal rănit: să mă retrag într-o vizuină. Dintr-odată mi s-a părut că aveam puține forțe și că trebuia să mi le concentrez la maximum. M-am hotărât să nu spun nimănui nimic, doar copiilor mei și acelor prieteni cărora li s-ar fi părut de neînțeles dispariția mea. Voiam să îmi concentrez mintea, să nu fiu distras de nimic și de nimeni.

În primul rând trebuia să aleg unde să mă tratez și în special cum să mă tratez. Chimioterapia, radioterapia, chirurgia, cu toate – se spune – devastantele lor consecințe, nu mai sunt singurele soluții. Ba chiar, azi, când totul e luat în discuție, când tot ce-i oficial e privit cu suspiciune, când orice autoritate și-a pierdut prestigiul și când fiecare se simte îndreptățit, fără nicio rețineră, să judece totul și pe toți, a devenit din ce în ce mai la modă să vorbești de rău medicina clasică și foarte de bine pe cea „alternativă“.

Numele, dacă nu altceva, sună mai atrăgător: ayurveda, pranoterapia, acupunctura, yoga, homeopatia, ierburile chinezești, reiki și – de ce nu? – vracii, filipinezi sau nu. Mereu există ceva, un om despre care cineva povestește, o istorie ce pare făcută special ca să fie crezută și să dea speranță într-una dintre aceste din ce în ce mai numeroase „cure”. Nu le-am luat nicio clipă în serios.

Totuși, multe din aceste practici vin din Asia, unde am trăit treizeci de ani; unele își au rădăcinile în India, unde am casa acum! În trecut eu însumi nu am avut probleme să apelez la ele: în China l-am dat pe fiul meu Folco, pe atunci de unsprezece ani, pe mâna unui specialist în acupunctură care i-a tratat astmul, și doar cu un an înainte de a trebui să decid ce să fac cu mine îl dusesem pe Leopold, prietenul meu francez, la medicul personal al lui Dalai Lama la Institutul Medico-Astrologic (da, asta-i combinația) din Dharamsala, să-i asculte cele șaptesprezece bătaii de puls și să îi prescrie niște pilule negre – se pare foarte eficiente – un fel de căcăreze de oaie, pentru o hepatită. În plus, eu am fost cel care am spus și am scris că omul occidental, luând-o pe drumul științei, a uitat prea ușor cărările vechii lui înțelepciuni și că acum, cucerind Asia cu modelul lui de modernitate, riscă să facă să dispară și acolo o mare cantitate de cunoaștere legată de tradițiile locale!

Nu-mi schimbasem părerea, însă, când a fost vorba de supraviețuirea mea, n-am avut nicio clipă de ezitare: trebuia să mă dau pe mâna a ceea ce-mi era mai familiar, știința, rațiunea occidentală. Nu era numai o chestiune de timp, iar în cazuri din astea n-ai mult de risipit, având în vedere că toate așa-zisele medicine alternative acționează, când acționează, pe termen îndelungat. În fond, n-aveam încredere. Iar să ai încredere în tratament și în cine îl administrează este un factor foarte important, aș zice fundamental, în procesul de însănătoșire.

În viață norocul ajută și eu, în general, am avut mai mult decât doza normală. Și de data asta norocul a fost de partea mea, sau cel puțin eu așa l-am simțit; ceea ce, în fond, e același lucru. Printre colegii ziariști vechi, din Asia, era unul, corespondent la *New York Times*, premiat de două ori cu Pulitzer, de care eram legat cu o prietenie născută din mai multe experiențe trăite împreună: amândoi fuseserăm arestați și expulzați din China; amândoi, contrar oricărei logici de carieră, aleseserăm, după locuri mult mai „importante”, India ca țară de care să ne ocupăm. Acum ne lega altă coincidență: cu câțiva ani în urmă, prietenul meu avusese aceeași boală și supraviețuisese. M-am dus la Delhi și m-am sfătuit cu el.

Cele pe care i le presciseseră, „fixers“ cum le zicea el, erau după părerea lui cele mai bune de pe piață. L-am crezut. Câteva telefoane, un fax și în câteva zile eram la New York, al optsprezecelea pe o listă de așteptare a unui nou tratament experimental, probabil pe cea mai înaltă treaptă a medicinei moderne occidentale: Memorial Sloan-Kettering Cancer Center, mai bine zis MSKCC, cum ți se sugerează să scrii pe cecuri, astfel încât despre prezența în acea instituție să poată fi păstrată o oarecare discreție chiar și cu propria bancă.

După ce a apărut *Mi-a spus un ghicitor*^{*}, celor care mă întrebau ce carte aș vrea să scriu acum le răspundeam că romanele sunt precum copiii, că trebuie măcar să fii însărcinată ca să te gândești să-i faci și că, dacă mi se ivea ocazia, după mulți ani petrecuți în Extremul Orient mi-ar fi plăcut să fac un voiaj lung de redescoperire a Occidentului cel mai îndepărtat: Statele Unite. Cu scuza că mă dusesem în America să caut să „rămân însărcinată“, am reușit să mă fac uitat.

În anunțurile ieftine din *New York Times* am citit despre o garsonieră de închiriat în Central Park, m-am dus s-o văd și am luat-o pe loc. Acei câțiva metri pătrați de mochetă cenușie, înviorați imediat cu câteva stofe indoneziene și cu o mică statueta din bronz chinezească a lui Buddha pe pervazul unei mari și joase ferestre, au devenit pentru câteva luni bârlogul meu.

Cu excepția Angelei și a celor de la MSKCC, nimeni nu știa unde sunt. Telefonul nu suna niciodată, nimeni nu suna la ușă; singura cale de comunicare cu lumea pe care o lăsasem deschisă era cea a poștei electronice cu mesajele ei la sticlă, pe care le ancoram din când în când pe plaja cibernetică a computerului meu, care putea fi oriunde. După părerea mea, acesta este de-acum cel mai discret, cel mai puțin invaziv, cel mai bun mijloc de comunicare dacă e folosit când ai cu adevărat ceva de zis, dacă nu te lași pradă limbajului șleampăt impus de viteză și dacă se prindează, pentru a putea reciti oricând, ceea ce primești bun.

Situația era perfectă. Era cea pe care o visam de mult: aveam zile întregi de libertate, nicio treabă, nicio obligație și incredibila oportunitate de a lăsa mintea să zboare, fără întreruperi, fără gândul – cândva obsedant – că ar fi trebuit să fac altceva. După atâta gălăgie, mă bucuram în sfârșit de multă

^{*} Da, unul dintre ghicitori, Rajamanickam din Singapore, îmi prezisese că pe la cincizeci și nouă, șazeci de ani o să am de înfruntat o „strâmtoare“ în viață și poate chiar o operație, dar fusese singurul. Ceilalți nu văzuseră nimic de genul ăsta în viitorul meu și toți mă consideraseră în general un longeviv.

un alt nivel de realitate – pe care simțeam că nu-l sesizez și de care, oricum, știam că jurnalismul nu e interesat, mai ales după cum e practicat în ultima vreme. Dacă mi-aș fi continuat meseria, cel mult aș fi putut încerca să fiu cum fusesem. Cancerul îmi oferea o ocazie bună: aceea de a nu mă repeta.

Nu era singura. Încet-încet, mi-am dat seama cum cancerul devenise și un fel de scut în spatele căruia mă apăram, o pavăză împotriva a tot ceea ce înaintea mă ataca, un fel de parapet împotriva banalității cotidianului, obligațiilor sociale, contra conversațiilor. Cu cancerul îmi câștigasem dreptul de a nu mă mai simți dator de nimic, de a nu mă mai simți vinovat. În sfârșit eram liber. Pe deplin liber. O părea ciudat, și câteodată mi se părea foarte ciudat și mie, dar eram fericit.

„E posibil să trebuiască să ai cancer ca să te bucuri de viață?” mi-a scris un vechi prieten englez. Auzise despre dispariția mea și îmi ceruse vești pe e-mail. Îi răspusesem că știrea aia era articolul meu bombă și că da, din punctul meu de vedere aceea era, chiar dacă nu tocmai cea mai frumoasă, cu siguranță cea mai tulburătoare perioadă din toată existența mea. Întotdeauna să călătoresc fusese pentru mine un fel de a trăi, iar acum luasem boala ca pe o altă călătorie: una involuntară, neprevăzută, pentru care nu aveam hărți, pentru care nu mă pregătisem în niciun fel, dar care, dintre toate călătoriile făcute până acum, era cea mai provocatoare, cea mai intensă. Tot ce se întâmpla mă implica în mod direct. I-am scris să profite că nu are cancer, dar că, dacă voia să facă un exercițiu interesant, să își închipuie o zi că-l are și să se gândească la cum nu numai viața, ci și oamenii și lucrurile care ne înconjoară apar pe neașteptate într-o lumină diferită. Poate o lumină mai corectă.

În vechea Chină mulți își țineau în casă sicriul ca să își amintească de propria moarte; unii se băgau în el când trebuiau să ia hotărâri importante, ca și cum ar fi avut o mai bună perspectivă despre provizoratul a tot și toate. De ce să nu ne prefacem o clipă că suntem bolnavi, că avem zilele numărare – cum, la urma urmelor, de fapt, le avem – pentru a ne da seama cât de prețioase sunt acele zile?

Indienii își amintesc de acest lucru cu povestea omului care, alergat de un tigru, alunecă într-o prăpastie. Căzând în gol, bietul de el reușește să se agațe de un arbust, însă începe să cedeze și acesta. Nu are scăpare: deasupra lui fâlcile tigrlui, dedesubt abisul. Însă, în acel moment, chiar acolo, la îndemână, printre pietrele râpei, omul vede o căpșună roșie și proaspătă. O culege și... niciodată nu i se păruse o căpșună mai dulce ca aceasta de pe urmă.